

1521-во заседание, 4-6 март 2025 г. (формат „Права на човека“)**H46-10 Y. и други (жалба № 9077/18) и A.E. (жалба № 53891/20) срещу България**

Наблюдение на изпълнението на решенията на Европейския съд

Относителни документи

DH-DD(2023)420 , DH-DD(2024)654 , DH-DD(2024)932

Жалба	Дело	Съдебно решение от	Окончателно на	Индикатор за класификация
9077/18	Y. И ДРУГИ	22/03/2022	05/09/2022	Комплексен проблем
53891/20	A.E.	23/05/2023	23/08/2023	

Описание на делата

Делото *Y. и други* се отнася до неосигуряването на защита на живота на жена, жертва на домашно насилие, която е подала жалби, посочвайки, че се страхува за живота си и е била застреляна от съпруга си през 2017 г. Съдът установява, че властите не са предприели адекватни оперативни мерки за защитата ѝ, като не са реагирали своевременно на нейните жалби и на твърденията, че съпругът ѝ е притежавал оръжие, и не са извършили подходяща оценка на риска с оглед на контекста и динамиката на домашното насилие (нарушение на член 2).

Делото *A.E.* се отнася до непредоставянето на адекватна защита през 2019-2020 г., както по закон, така и на практика, на 15-годишно момиче, жертва на насилие, упражнено от нейния пълнолетен приятел, както и до дискриминация поради липсата на адекватно решение на проблема с домашното насилие срещу жени в България (нарушения на член 3 и на член 14 във връзка с член 3). Европейският съд постановява, че България не е изпълнила изцяло позитивното си задължение да въведе ефективна система, наказваща всички форми на домашно насилие и осигуряваща достатъчни гаранции за жертвите. Нещо повече, отговорът на прокуратурата на оплакванията на жалбоподателката също е бил несъвместим с изискванията на Конвенцията, тъй като тя се е позовала на непълноценно полицейско разследване и не е образувала наказателно производство *proprio motu*, въпреки че жалбоподателката е била особено уязвима жертва. Освен това властите не са оборили твърдението на жалбоподателката за обща институционална пасивност по въпроси, свързани с домашното насилие.

Състояние на изпълнението на решенията¹

Властите са предоставили планове за действие на 29 март 2023 г. по делото *Y. и други* (DH-DD(2023)420) и на 6 юни 2024 г. по делото *A.E.* (DH-DD(2024)654). На 19 август 2024 г. те са представили съвместен доклад за действие (DH-DD(2024)932), в който отправят искане до Комитета да прекрати наблюдението на изпълнението по двете дела.

¹ Представеното по-долу обобщение се основава на информация, предоставена от властите и на публично достъпни източници.

Индивидуални мерки

Присъденото от съда справедливо обезщетение е изплатено и по двете дела. Както е видно от решението по делото *У. и други*, на няколко полицейски служители са наложени дисциплинарни наказания за нарушения на служебните им задължения при разглеждане на жалбите на жертвата, а извършителят е осъден за квалифицирано убийство и е осъден да заплати обезщетение. Не е предоставена информация за евентуално започване на наказателно разследване по делото *А.Е.*

Общи мерки

1) Законодателни изменения в областта на наказателноправната и гражданскоправната реакция [на домашното насилие] и свързаните с това механизми

През 2019 г. в чл. 93 от Наказателния кодекс (НК) беше въведено определение за престъпление, извършено „в условията на домашно насилие“; различни престъпления станаха по-тежки квалифицирани престъпления, ако са извършени в такъв контекст; беше предвидено, че производството, образувано по тѣжба на пострадалия относно средна телесна повреда, нанесена, наред с другото, на съпруг, не може да бъде прекратено впоследствие по искане на пострадалата страна; беше въведено престъплението следене. През август 2023 г. от определението за престъпление, извършено „в условията на домашно насилие“, беше премахнато изискването за наличие на предшестваша „системни“ актове на насилие. Определението все още изисква фактическо съпружеско съжителство или съвместно домакинство.

През 2023 г. чл. 213 от Наказателно-процесуалния кодекс (НПК) беше изменен, за да се предвиди съдебен контрол върху прокурорските откази за образуване на досъдебно производство по отношение на определени престъпления (престъпления, наказуеми с повече от пет години лишаване от свобода, и някои други престъпления). Такъв контрол вече е възможен за лека телесна повреда, извършена в контекста на домашно насилие (чл. 131, ал.1, т. 5а от НК), което е престъпление от общ характер. Когато леката телесна повреда не попада в обхвата на определението за престъпление, извършено „в условията на домашно насилие“ (чл. 130 от НК), това престъпление се преследва само по тѣжба на пострадалия и не е сред престъпленията, посочени в член 213, за които е налице съдебен контрол върху отказа на прокурора да образува досъдебно производство. Член 49 от НПК позволява на прокурора да образува служебно наказателно производство от общ характер при изключителни обстоятелства за престъпления, преследвани по тѣжба на пострадалия, ако пострадалото лице е особено уязвимо.

През юли и август 2023 г. Законът за защита от домашното насилие (ЗЗДН) беше основно изменен. Тези реформи разшириха кръга на лицата, които могат да търсят защита, като включиха, наред с другото, лица, които са в хетеросексуална интимна връзка с продължителност най-малко 60 дни, независимо дали споделят едно домакинство или не, както и разшириха мерките, които могат да бъдат наложени от властите, включително забрана за издаване или временно отнемане на разрешително за оръжие. Производство за защита може да бъде образувано и по искане на прокурора, ако жертвите не могат да се защитят сами поради безпомощно състояние или зависимост от извършителя. Реформите удължиха сроковете за подаване на молба за търсене на защита от домашно насилие от един на три (по изключение шест) месеца от акта на насилие. Те също така предвидиха задължение за различните субекти да препращат, по искане на жертвата, до гражданския съд в рамките на 24 часа молба за започване на производство за издаване на заповед за защита; и да извършват оценка на риска съгласно специална методология и алгоритъм.²

В измененията от 2023 г. се предвидиха и няколко конкретни механизма. С участието на гражданския сектор беше създаден Национален съвет за превенция и защита от домашно насилие, на който бяха възложени политически, координационни и други функции; от февруари 2024 г. той провежда редовни заседания. Предвидена бе и е в процес на разработване Национална информационна система за превенция и защита от домашно насилие, която да събира различни видове данни за домашното насилие. Беше предвиден и Координационен механизъм за помощ и подкрепа на лица, пострадали от домашно насилие. Проектът на този координационен механизъм, който беше отворен за обществено обсъждане през декември 2024 г., предвижда процедури за координация между множество органи и съдържа, наред с другото, предварителна карта за оценка на риска, както и образци на формуляр за молба за защита от домашно насилие и на декларация от жертвата.

Измененията от 2023 г. предвиждат още програми и обучение за държавните служители, социално, психологическо и правно консултиране на жертвите, програми за преодоляване на агресията и справяне с гнева на извършителите, национална телефонна линия за пострадалите, консултативни

² През август 2024 г. в Правилника за прилагане на ЗЗДН се предвиди алгоритъм за оценка на риска, който да се прилага от съдилищата.

центрове и защитени жилища. Властите съобщават за 13 съществуващи кризисни центъра с общ капацитет 348 лица - жертви на домашно насилие или трафик. В 22 регионални центъра се предоставя правна помощ със съдействието на адвокатските колегии.

2) Стратегически и методологични документи

През април 2023 г. властите приеха годишната Национална програма за превенция и защита от домашно насилие за 2023 г., последвана от приемането през септември 2024 г. на програмата за 2024-2026 г. В нея са предвидени мерки на стойност над 6,2 млн. лева, предназначени за повишаване на осведомеността и обученията, превенция, възстановяване и реинтеграция на жертвите, работа с извършителите, мониторинг и оценка.

През януари 2024 г. Министерството на вътрешните работи прие нови методически указания, в които подробно се описват действията, които трябва да бъдат предприети от различните полицейски служители, и се определя алгоритъм за оценка на риска при установяване на случаи на домашно насилие.³ Указание на главния прокурор, преработено през 2022 г., определят организацията на работата на прокуратурата след подаване на съобщения за домашно насилие, закани с убийство и нарушаване на заповедите за защита; те установяват механизъм за своевременна реакция, включително задължителна координация с териториалните служби за социално подпомагане. През април 2022 г. в прокуратурата са въведени изисквания за отчетност, за да се даде възможност за събиране на статистически данни.

През юни 2023 г. Камарата на следователите публикува на своя електронен портал методология за мониторинг на политиките и институционалните практики в областта на домашното насилие с цел подпомагане на разследващите.

3) Целево разпространение на информация и обучения

Преведените съдебни решения са разпространени сред основните заинтересовани страни, заедно с други материали, като информационния лист на Европейския съд относно домашното насилие и тематичния информационен лист на Службата за изпълнение на съдебни решения на Съвета на Европа. По-конкретно, националните и регионалните полицейски координатори по въпросите на домашното насилие са били инструктирани да запознаят себе си и полицейските служители по сигурността по места в цялата страна с решенията на Съда.

Академията на Министерството на вътрешните работи осигурява обучение на полицейските служители по въпросите на превенцията и защитата от домашно насилие. В периода 2019-2022 г. над 15 000 служители са участвали в различни такива курсове за първоначално и продължаващо обучение. Министерството на вътрешните работи, в сътрудничество с неправителствени организации, е изпълнило няколко проекта, финансирани от Норвежкия финансов механизъм или други донори, довели до разработване на алгоритъм за оценка на риска, провеждане на множество обучения на магистрати, социални работници и други резултати. Националният институт на правосъдието е извършил превод и адаптиране на модул за електронно обучение по въпросите на превенцията и защитата от насилие над жени и домашно насилие на програмата за обучение на юристи „HELP“ на Съвета на Европа.

4) Скорошни статистически данни за домашното насилие и разследванията

Според доклада за действие от 19 август 2024 г. през 2023 г. броят на регистрираните от полицията престъпления в условията на домашно насилие, се е увеличил с 84,9 % до 1 614 (873 през 2022 г.). Процентът на разкриваемост на извършителите е 52,4 % (с 6,4 пункта повече в сравнение с 2022 г.). По данни на прокуратурата през 2023 г. са образувани общо 4 244 преписки (в сравнение с 3 077 през 2022 г.) за престъпления, свързани с домашно насилие, а досъдебни производства са образувани в 2 114 случая (в сравнение с 1 159 през 2022 г.); обвинителните актове, внесени в съда, се отнасят за 491 лица (367 през 2022 г.); осъдените лица с окончателно съдебно решение са 409 (258 през 2022 г.), а оправданите са 11 (11 също през 2022 г.). Според доклада на прокуратурата пострадалите от домашно насилие през 2023 г. са били 122 непълнолетни (от които 46 момчета и 76 момичета; 71 през 2022 г., от които 32 момчета и 39 момичета), 197 пълнолетни мъже (156 през 2022 г.) и 1895 пълнолетни жени (1037 през 2022 г.). Правителството подчерта, че горната тенденция показва, че все повече жертви на домашно насилие търсят помощ, и е показателна за факта, че държавата не остава пасивна.

За периода между януари и 30 октомври 2024 г. публично достъпни източници от Министерството на вътрешните работи съобщават през ноември 2024 г. за постоянна тенденция на нарастване на броя

³ Алгоритъмът е разработен в рамките на проект, финансиран по Норвежкия финансов механизъм.

на случаите на домашно насилие и издадените заповеди за защита. Регистрирани са 2 204 престъпления в условията на домашно насилие, което е с 54% повече в сравнение със същия период за 2023 г. Случаите на леки и средни телесни повреди са се увеличили със 130%. Районните полицейски управления са получили 4 320 заповеди за защита, в сравнение с 3 631 за същия период през 2023 г. Броят на заповедите за защита се е увеличил с 25% в София, 26% в Пловдив, 20% във Варна и 16% в Бургас.

От началото на 2025 г. в Министерството на вътрешните работи функционира автоматизирана информационна система за домашното насилие. В началото на 2025 г. са предприети действия за изземване на оръжия от 45 извършители на домашно насилие.⁴

5) Доклад на Омбудсмана и информация от неправителствени организации

В последния годишен доклад за дейността си за 2023 г. българският Омбудсман приветства законодателните промени в ЗЗДН от 2023 г. и подчертава необходимостта от превенция и създаване на среда на обществена нетърпимост към актовете на домашно насилие.⁵

Публични източници посочват, че специализираните неправителствени организации са изразили загриженост относно забавянето на приемането на мерките, предвидени в изменения ЗЗДН, включително забавянето на приемането на предвидения координационен механизъм; неизползването на бюджета, предназначен за защита от домашно насилие през 2024 г. и постоянните проблеми, наред с другото, с връчването на ограничителни заповеди и извършването на оценка на риска от съдилищата.⁶ Българският хелзинкски комитет в годишния си доклад от 2023 г. за състоянието на правата на човека в България отбелязва увеличаване броя на образуваните наказателни производства, но подчертава ниския брой на внесените в съда обвинителни актове и на осъдителни или оправдателни присъди, позовавайки се на статистически данни от 2023 г.⁷

6) Представени становища по Правило 9.2 и отговор от страна на властите (DH-DD(2025)155)

В становището си от 31 януари 2025 г. Българският фонд за жените, Българският хелзинкски комитет и фондация „ПУЛС“ поддържат, че представените от властите мерки не са насочени към преодоляване на нарушението по член 14 по делото *A.E.*, тъй като не отчитат особеностите на пола и нямат за цел да намалят броя на жените, жертви на домашно насилие. Неправителствените организации представят статистически данни, които показват, че през последните три години домашното насилие продължава да засяга непропорционално жените. Те подчертават, че държавата все още не криминализира домашното насилие между интимни партньори (които не са във фактически съпружески отношения или не споделят едно домакинство). Освен това неправителствените организации заявяват, че съществуващите кризисни центрове, макар и да са от съществено значение за незабавното спасяване на живота на жертвите, са недостатъчно на брой и не разполагат с достатъчен капацитет, като покриват само половината от територията на страната. Те смятат, че са необходими и мерки за борба със стереотипите, основани на пола, като основна първопричина за домашно насилие в България, и че наскоро приетата законова забрана за популяризиране на нетрадиционна сексуална ориентация и полова идентичност, различна от биологичната, в образователната система възпрепятства изучаването на равенството в училищата. Неправителствените организации препоръчват на Комитета да прикани властите, наред с другото, да ратифицират Истанбулската конвенция, да предоставят информация за борбата с дискриминацията по признак пол, включително в областта на училищното образование и за планираните нови кризисни центрове, да осигурят защита и на еднopolовите двойки и да увеличат значително бюджета за социални услуги за жертвите и извършителите на домашно насилие, който понастоящем е недостатъчен.

В отговора си от 13 февруари 2025 г. правителството посочва, че основните причини за домашното насилие в България са по-скоро фактори като политическа и икономическа несигурност, стрес, лични травми и други. Те посочват, че след измененията в Наказателно-процесуалния кодекс през 2023 г. отказите на прокурорите да образуват досъдебно производство за телесна повреда в контекста на домашно насилие, както в случая с *A.E.*, вече подлежат на съдебен контрол, както и че чл. 93 (т. 31) НК никога не е съдържал изрично изискване за „трайно“ съжителство, за да бъде извършено престъпление „при условията на домашно насилие“. Освен това новоизбраният министър на правосъдието наскоро е заявил, че (i) мерките срещу домашното насилие са основен приоритет в неговата програма; (ii) работи се по транспонирането на новата Директива на ЕС 2024/1385 относно

⁴ Повече информация може да бъде намерена на български език в [прессъобщенията на уебсайта на Министерството на вътрешните работи](#), както и в други [публични източници](#).

⁵ Вж. доклада на омбудсмана от 2023 г.

⁶ За съответната публикация на български език вж. статия в медиите и отворено писмо на неправителствени организации до правителството.

⁷ Вж. доклада на БХК от 2023 г.

борбата с насилието над жени и домашното насилие; (iii) през 2025 г. във всички областни градове ще бъдат създадени регионални центрове за правни консултации на жертви на домашно насилие; (iv) разширяването на кризисните центрове във всички 28 области е приоритетна задача. Властите посочват, че понастоящем в съществуващите кризисни центрове има свободни места.

Правителството заключава, че всички приети мерки показват ангажираност в борбата с домашното насилие и необходимост от прехвърляне на настоящите решения към стандартната процедура на наблюдение на изпълнението с оглед приключване на наблюдението в близко бъдеще. То също така подчертава, че въпросът, повдигнат от неправителствените организации, относно законната забрана за популяризиране на нетрадиционна сексуална ориентация в училищата е извън обхвата на изпълнението на настоящите решения.

Анализ на Секретариата

Индивидуални мерки

Що се отнася до делото *У. и други*, не изглежда да са възможни допълнителни индивидуални мерки. Що се отнася до делото *А.Е.*, властите могат да бъдат поканени да представят оценка от страна на прокурор относно възможността за започване на разследване на твърденията за актове на насилие срещу жалбоподателката, тъй като отказът да се проведе такова разследване е причина за намиране на нарушение.

Общи мерки

Много положителен е фактът, че през последните две години властите са приели набор от широкообхватни мерки за справяне с източниците на нарушенията, установени в настоящите решения, включително обширни законодателни изменения, насочени към по-адекватна наказателноправна реакция и мерки за защита от страна на гражданските съдилища, както и към осигуряване на ранно откриване, бърза реакция и подходяща координация във връзка със случаите на домашно насилие. Основните положителни мерки и останалите въпроси са посочени по-долу.

1) Мониторинг, събиране на данни и информация за въздействието на приетите мерки

Приетите наскоро мерки, които създават или подобряват определени механизми и инструменти, биха могли да допринесат по решаващ начин за предотвратяването на нарушения като тези, разкрити по делото *У. и други* (причинени главно от липсата на координация и на подходяща оценка на риска), ако се осигури правилно прилагане и измерими положителни резултати.

Те биха могли също така да доведат до значителен напредък в изпълнението на решението по делото *А.Е.*, като демонстрират ясен ангажимент на властите да се справят ефективно с насилието, основано на пола. Ето защо, за да се осигури възможност за правилна оценка, е от решаващо значение властите да наблюдават внимателно ситуацията и да предоставят на Комитета анализ, заедно със съответните данни, относно прилагането и въздействието на тези механизми и инструменти. Също така би било полезно да се предоставят разяснения относно точните критерии и методи, използвани за събиране на данни.

В тази връзка и предвид неприложимостта на цялостния механизъм за мониторинг по Истанбулската конвенция поради липсата на ратификация на този инструмент от България,⁸ е от съществено значение властите да осигурят точно и надеждно събиране на данни, необходими както за изготвянето на основани на доказателства политики, така и за правилното наблюдение на ситуацията с домашното насилие. Поради това е изключително важно да се ускори текущото изграждане на Националната информационна система за превенция и защита от домашно насилие.

2) Оценка на риска, координация и изграждане на капацитет

Оценката на риска за безопасността на жертвите е съществена част от системата за защита срещу домашното насилие и насилието, основано на пола. Ето защо разработването на насоки под формата на алгоритми и карта за служителите на правоприлагащите органи, административните органи и съдилищата е много положително. Нужно е властите да предоставят информация за

⁸ България не е ратифицирала Истанбулската конвенция, тъй като в Решение № 13 от 27 юли 2018 г. Конституционният съд е установил, че тя е несъвместима с българската Конституция поради очевидното различното значение, което тя придава на понятията „социален пол“ („gender“) и „пол“ („sex“), докато Конституцията се основава на идеята, че хората могат да бъдат само от мъжки или от женски пол. Тази конвенция прави разлика между „пол“ и „социален пол“ и по този начин проправя пътя за въвеждането на понятията „социален пол“ („gender“) и „идентичност, основана на пола“ („gender identity“) в българската правна система. Не е възможно проблемът да бъде преодолян чрез резерва, тъй като Истанбулската конвенция не допуска резерви по отношение на разглежданите разпоредби (за повече подробности вж. §§ 71-73 от решението по делото *У. и други*).

практическото прилагане на тези инструменти и да изяснят дали оценките на риска се извършват систематично и по самостоятелен, всеобхватен и координиран начин.

Важно е също така да се гарантира, че на новосъздадените органи и механизми са осигурени всички необходими ресурси, обучение и съдействие, за да функционират ефективно, както и че предвидените действия, програми и услуги за подкрепа се финансират в достатъчна степен и своевременно. В това отношение е положително, че властите са приели мерки за изграждане на капацитет и провеждане на обучения. С оглед на важността на непрекъснатото систематично обучение на служителите на правоприлагащите органи, прокурорите, другите органи на съдебната система и длъжностните лица с цел предотвратяване на подобни нарушения, изглежда необходимо да се продължи с предоставянето на информация за такива действия и в бъдеще. Също така изглежда необходимо да се гарантира, че в цялата страна функционират достатъчен брой кризисни центрове⁹, като плановете на правителството да предвиди още такива центрове са положителни.

3) Гражданскоправна защита и реакция чрез мерки за защита

Макар да е положително, че интимните партньори, които не живеят в едно домакинство, сега също са обхванати от гражданскоправните мерки за закрила по ЗЗДН, изглежда полезно да се изясни как се прилага на практика новото изискване за минимална продължителност от 60 дни, за да може интимната връзка да се ползва от закрила. Изглежда, че ако се приеме много стриктно тълкуване на това изискване, определен брой интимни партньорства все така биха могли да бъдат изключени от обхвата на защита. За да може да се направи оценка на ефективността на мерките за закрила по ЗЗДН, изглежда важно да се предоставят анализ и статистически данни, отнасящи се, наред с другото, до връчването на заповеди за защита, степента на спазване на тези заповеди, реакцията при нарушаване на заповедите и т.н.

4) Наказателноправна защита срещу домашното насилие

Предлага се на Комитета да приветства изменението от 2023 г., с което се премахва изискването в чл. 93 от НК разследваното деяние да е предшествано от системни или повтарящи се актове на насилие, за да се счита, че престъплението е извършено в контекста на домашното насилие. Изглежда, че това изменение е насочено към преодоляване на една от сферите на критика в решението по делото *А.Е.* относно наказателното законодателство.¹⁰ Въпреки това други аспекти, довели до констатиране на нарушение, са останали недостатъчно преодоляни.

Например чл. 93 от НК все още изисква извършителят да е живял [или живее] в едно домакинство или да е бил [или е] във фактическо съпругеско съжителство с жертвата, като по този начин очевидно се изключват различни други ситуации на лица в интимна връзка от обхвата на разпоредбите, криминализиращи престъпления, извършени в контекста на домашното насилие.¹¹ Въпреки че властите изтъкват липсата на изрично изискване за продължително съжителство и че е положително, че отказът на прокурора да започне разследване вече може да бъде преразгледан от съдия в случаите на телесна повреда в условията на домашно насилие, следва да се припомни, че наказателните разпоредби по правило се тълкуват стриктно от националните съдилища.¹² Чрез примери от съдебната практика не е показано чл. 93 да се тълкува по начин, който да обхваща интимните отношения без съжителство. Поради това от властите може да се поиска да обяснят какви допълнителни законодателни промени може да са необходими, за да се отговори на критиката на Европейския съд. Заслужава да се отбележи, че определението за пострадало лице от домашно насилие в ЗЗДН в това отношение е разширено, що се отнася до гражданскоправните мерки за защита, и понастоящем се различава от това в НК.¹³

По същия начин е необходима оценката на властите относно необходимостта от законодателни или други мерки връзка с критиката на Съда, че от непълнолетните се очаква да повдигат и поддържат наказателни обвинения, когато им е нанесена лека телесна повреда, тъй като такова престъпление подлежи на преследване по тѣжба на пострадалия, освен ако обстоятелствата не отговарят на формалните изисквания за „в условията на домашно насилие“, установени по ограничителен начин в чл. 93 от НК. Според Съда това положение, съчетано с пълната свобода на преценка на прокурора да решава дали да преследва по общ ред престъпления [от частен характер] по отношение на уязвими жертви, не съответства на задължението на държавата да възпира по подходящ начин и да

⁹ Вж. Съвет на Европа, „Борба с насилието над жени: минимални стандарти за услуги за подкрепа“, стр. 38.

¹⁰ Вж. § 96 от решението по делото *А.Е.*

¹¹ Вж. § 97, пак там.

¹² Съдът може да дава указания относно прилагането на закона, но не може да наложи започването на разследване.

¹³ В цитираната по-горе Директива 2024/1385 на ЕС, чието транспониране е в ход в България и която се прилага както за гражданскоправна, така и за наказателноправна защита, също се посочва, че жертвите на домашно насилие включват партньорите, независимо дали живеят заедно или не.

се бори ефективно с насилието над деца.¹⁴ Въпреки че властите посочват, че отказът на прокурора да образува досъдебно производство вече може да бъде преразгледан от съдия, остава да се докаже чрез вътрешната практика, че тази промяна може да гарантира започването на наказателно преследване служебно в случаи, отнасящи се до непълнолетни лица.

5) Наказателноправна реакция чрез разследвания

Положителен е също така фактът, че има индикации за подобрена наказателноправна реакция срещу насилието, като например увеличен брой разследвания, наказателни преследвания и присъди за престъпления, свързани с домашно насилие. За да може да се направи правилна оценка, е необходимо властите да предоставят статистически данни за броя на подадените жалби в сравнение с броя на образуваните досъдебни производства, както и по-подробна информация за резултатите от наказателните производства, присъдите и наложените санкции. Би могло да се потърси и обяснение на причините за сравнително малкия брой обвинителни актове, постъпващи в съдилищата, в сравнение с броя на образуваните преписки в контекста на домашното насилие, както отбелязват неправителствените организации.

Властите могат да бъдат приканени да посочат и мерките, които са предприети или се предвиждат за осигуряване на ефективна наказателноправна реакция в случаи на нарушаване на заповеди за защита, включително отчет за образуваните наказателни производства и резултатите от тях по отношение на присъдите и наложените санкции.

6) Заключение

Като се имат предвид посочените по-горе оставащи въпроси, изглежда преждевременно Комитетът да обмисля прекратяването на наблюдението на изпълнението на решенията по настоящите дела или прехвърлянето им към стандартната процедура на наблюдение, тъй като е необходима допълнителна информация както относно правната рамка, така и относно конкретното въздействие на наскоро приетите мерки. Поради това се предлага Комитетът да прикани българските власти да предоставят информация по посочените по-горе оставащи аспекти и относно всяко относимо развитие най-късно до 31 декември 2025 г.

Осигурено финансиране: ДА

Решения

Представителите на министрите

1. припомниха, че тези дела се отнасят до неспособността на властите да осигурят адекватна защита на жертвите на домашно насилие и да разследват ефективно такова насилие, както и до дискриминация поради неспособността им да се справят адекватно с домашното насилие срещу жени в България;

По отношение на индивидуалните мерки

2. отбелязаха, че не са възможни допълнителни индивидуални мерки по делото *У. и други*; по отношение на делото *А.Е.* приканиха властите да представят оценка от прокурор на възможността за започване на разследване на твърденията за актове на насилие срещу жалбоподателката;

По отношение на общите мерки

3. приветстваха приетия наскоро широк набор от мерки, насочени към осигуряване на превенция, ранно откриване, бърза реакция и подходяща координация във връзка със случаите на домашно насилие; в тази връзка подчертаха значението на осигуряването на новосъздадените органи, механизми и програми с всички необходими ресурси за тяхното ефективно функциониране, включително чрез осигуряване на достатъчен брой кризисни центрове и достатъчно дейности за обучение и изграждане на капацитет;

4. отбелязаха с интерес изготвянето на насоки за оценка на риска за служителите на правоприлагащите органи, административните органи и съдилищата, както и приетите мерки за

¹⁴ Вж. §§ 98-100, пак там. Съгласно ЗЗДН, когато пострадалото лице не може да се защити само поради безпомощно състояние или зависимост от извършителя, съдебно производство за защита може да бъде образувано по искане на прокурора, изглежда пак по негова преценка.

изграждане на капацитет и обучение; приканиха властите да предоставят информация за практическото прилагане на инструментите за оценка на риска и да изяснят дали тези оценки се извършват систематично и по самостоятелен, всеобхватен и координиран начин, както и да информират Комитета за бъдещите мерки за изграждане на капацитет;

5. приканиха освен това властите да следят отблизо въздействието на горепосочените мерки и да предоставят информация относно прилагането на приетите механизми и тяхното въздействие, подкрепена със съответни данни и анализи; като подчертаха решаващото значение на точното и надеждно събиране на данни за изготвянето на основани на доказателства политики и за правилното наблюдение, ги приканиха да ускорят създаването на Националната информационна система за превенция и защита от домашно насилие;

6. приветстваха законодателните изменения по отношение на мерките за защита, прилагани от гражданските съдилища, които сега предвиждат, че интимните партньори, които не живеят в едно домакинство, също са обхванати от такива мерки, и приканиха властите да предоставят информация в отговор на аспектите, посочени в анализа на Секретариата, включително статистически данни относно, наред с другото, връчването на заповеди за защита, степента на спазване на заповедите и реакцията при нарушаване на такива заповеди;

7. що се отнася до рамката за задействане на наказателноправна реакция срещу домашното насилие, приветстваха неотдавнашната отмяна на изискването в Наказателния кодекс престъплението да бъде предшествано от многократни актове на насилие; приканиха властите да представят своята оценка за необходимостта от по-нататъшни законодателни промени по отношение на ограничителното изискване за съжителство на жертвата с извършителя и на правилата, които оставят на преценката на прокурора служебното наказателно преследване на леки телесни повреди, причинени на уязвими непълнолетни лица;

8. приветстваха също така положителната информация за увеличения брой разследвания, наказателни преследвания и присъди за домашно насилие и приканиха властите да предоставят по-подробна информация в отговор на въпросите, повдигнати в анализа на Секретариата;

9. приканиха властите да предоставят информация по всички горепосочени аспекти, както и по тези, посочени в анализа на Секретариата, до 31 декември 2025 г. и решиха да възобновят разглеждането на тези дела на едно от заседанията си през 2026 г.